

Nr 92.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet; given Stockholms slott den 12 februari 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ola Jeppsson.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 12 februari 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Jeppsson:

I skrivelse den 19 januari 1932 har vattenfallsstyrelsen gjort framställning om beredande av statslån åt Sydsvenska kraftaktiebolaget för utbyggnad av det kronan tillhöriga, till bolaget utarrenderade Laholmsfallet i Lagan.

Innan jag ingår härpå, torde jag få erinra om följande.

Med bifall till Kungl. Maj:ts proposition, nr 243, bemyndigade 1927 års riksdag (skrivelse nr 191) Kungl. Maj:t att godkänna ett den 1 och den 4 Bihang till riksdagens protokoll 1932. 1 saml. 72 häft. (Nr 92.)

mars 1927 mellan vattenfallsstyrelsen och Sydsvenska kraftaktiebolaget träffat avtal angående bland annat utarrendering till bolaget på fyrtio år från och med den 1 juli 1927, med villkorlig rätt till förlängning av arrendetiden, av Karseforsen och Laholmsfallet i Lagan jämte därtill hörande fastigheter i Laholms och Ysby socknar av Hallands län samt beviljande av lån till bolaget för nämnda falls utbyggande. Ifrågavarande vattenfall i Lagan hade tidigare inköpts eller från domänstyrelsen överflyttats till vattenfallsstyrelsens förvaltning för att användas för elektrifiering av statens järnvägar i södra Sverige. Ändamålet med nyssnämnda avtal var att öppna möjlighet till ett nyttiggörande av dessa fallsträckor redan under den närmaste tiden samtidigt med att tillgodoseendet av statens järnvägars kraftbehov vid en framtida elektrifiering av ifrågavarande järnvägslinjer säkerställdes.

Jämlikt § 36 i nämnda avtal, vilket såsom bilaga fogats till berörda proposition, nr 243, är Sydsvenska kraftaktiebolaget berättigat att i och för utförande av kraftverksanläggning i Karseforsen-Laholmsfallet av kronan genom vattenfallsstyrelsen erhålla ett lån, motsvarande två tredjedelar av byggnadskostnaden, dock högst $5\frac{1}{2}$ miljoner kronor, under förutsättning att härför ställes av vattenfallsstyrelsen godkänd säkerhet antingen genom in-teckning med bästa förmånsrätt i vattenfallsrätten eller på annat sätt. Det åligger kraftbolaget att minst ett år i förväg anmäla sin önskan om lånets utbekommande. Jämlikt § 37 i avtalet skola lånevillkoren vara i huvudsaklig överensstämmelse med de för vattenkraftslånefonden gällande. Ränta skall gäldas med högst $\frac{1}{4}$ procent över den ränta, som staten enligt riksgäldskontorets beräkning kan anses hava guldit i medeltal för de lån, som upptagits under de två åren närmast före lånets utlämnande.

Genom beslut den 20 maj 1927 godkände Kungl. Maj:t oförmälda avtal den 1 och den 4 mars 1927 mellan vattenfallsstyrelsen och Sydsvenska kraftaktiebolaget, dock med vissa förbehåll.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom i statsverkspropositionen (utgifter för kapitalökning, bil. 2, punkten 32) gjorda framställning anvisade 1929 års riksdag (skrivelse nr 28) under utgifter för kapitalökning och rubriken »Fonden för låneunderstöd» för budgetåret 1929/1930 ett reservationsanslag av lånemedel å 4,700,000 kronor såsom lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet att utgå på villkor, som Kungl. Maj:t ägde fastställa.

Genom brev den 5 april 1929 har Kungl. Maj:t förklarat bolaget berättigat att för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet komma i åtnjutande av ett statslån av högst 4,700,000 kronor. Beträffande lånet hava stadgats följande villkor och bestämmelser, nämligen:

1) Statslånets utbetalning och förvaltning ombesörjes av vattenfallsstyrelsen.

2) Statslånet må av bolaget lyftas i den mån arbetet å ifrågavarande kraftverksanläggning fortgår, dock med iakttagande därav, att de utbetalta låneandelarna sammanlagt icke må överstiga två tredjedelar av den i företaget enligt vattenfallsstyrelsens uppskattning nedlagda anläggningskostnaden,

däri inberäknade jämväl de kostnader, som belöpa på Karseforsen för reglering av vattenframrinningen i Lagan.

3) Därest kostnaden för kraftverksanläggningen och för den på Karseforsen belöpande andel i kostnaderna för Lagans reglering icke skulle uppgå till 7,100,000 kronor, skall statslånet minskas med två tredjedelar av det inbesparade beloppet.

4) Räkta å de andelar av statslånet, vilka utbetalas under år 1929, skall av låntagaren erläggas efter 4.85 procent för år. Å de andelar, vilka lyftas efter utgången av nämnda år, skall ränta utgå med en fjärdedels procent utöver den ränta, som staten enligt riksgäldskontorets beräkningar kan anses hava i medeltal guldit för de lån, vilka mot obligationer upptagits under de två närmaste kalenderåren före lyftningsdagarna.

5) Räkta å lyftade lånebelopp skall varje år, så länge lånet är oguldet, inbetalas den 1 april och den 1 oktober, med början den 1 april 1930.

6) Sedan hela lånesumman blivit utbetalt, skall kapitalavbetalning av lånet vidtagna av bolaget verkställas samtidigt med de halvårsvis skeende räntelikviderna. De belopp, bolaget har att för varje gång avbetala å kapitalaskulden, skola beräknas så, att lånet jämte därå upplupen ränta varder till fullo återbetalt den 1 april 1967 och att de annuitetsbelopp, som sålunda skola inbetalas den 1 april och den 1 oktober varje år, bliva sinsemellan av lika storlek; dock må det första annuitetsbeloppet något jämkas för erhållande av jämnare summa för de följande annuitetsbeloppen. Det åligger vattenfallsstyrelsen att omedelbart efter det att sista utbetalningen å lånet ägt rum uppgöra en amorteringsplan, utvisande de belopp, bolaget är skyldigt att i enlighet med nu angivna grunder för varje betalningstermin erlægga i ränta och amortering.

7) Därest förfallen annuitet ej inbetalas inom åtta dagar efter förfalldagen, åligger det låntagaren att å den del därav, som utgör amortering, från förfalldagen till dess betalning sker erlægga ränta med en halv procent utöver de i punkten 4) bestämda räntesatserna. Dessutom äger vattenfallsstyrelsen att, i händelse bolaget ej fullgör sin betalningsskyldighet för lånet, förklara detta vara, genast eller inom viss tid, helt eller delvis förfallet till betalning. Likaledes är styrelsen berättigad att, om kraftverksanläggningen vid Karseforsen icke varder fullbordad senast den 31 december 1931, uppsäga lånet till återbetalning.

8) Såsom säkerhet för lånet jämte de i punkten 11) omnämnda kostnader skall bolaget till vattenfallsstyrelsen avlämna inteckning, gällande med bästa förmånsrätt, i den vattenfallsrätt i Karseforsen med därtill hörande utmål, som upplåtits till bolaget i enlighet med bestämmelse i § 9 mom. 2 i kontrakt av den 1 och den 4 mars 1927; och åligger det bolaget att vidtaga alla på bolaget ankommande åtgärder för att dylik inteckning må, så snart ske kan, varda meddelad.

9) För de andelar av lånet, som lyftas, innan den i punkten 8) omfördämda inteckning blivit till vattenfallsstyrelsen avlämnad, skall bolaget ställa annan säkerhet, som av styrelsen godkännes. Den sålunda ställda säkerheten skall, sedan inteckning i vattenfallsrätten avlämnats, återställas till bolaget.

10) Innan den första utbetalningen å statslånet äger rum, skall bolaget hava till vattenfallsstyrelsen avlämnat skuldförbindelse för lånet jämte den säkerhet, som här ovan är stadgad.

11) Alla kostnader, som med anledning av ifrågavarande lån kunna för vattenfallsstyrelsen föranledas, skola av bolaget ersättas.

12) Det åligger vattenfallsstyrelsen att omedelbart till riksgäldskontoret inleverera de ränte- och amorteringsbelopp, som av bolaget inbetalas till styrelsen.

Enligt vad som meddelats från vattenfallsstyrelsen har hela det beviljade lånebeloppet, 4,700,000 kronor, lyftats av bolaget.

I sin förberörda skrivelse den 19 januari 1932 har *vattenfallsstyrelsen* meddelat, att Sydsvenska kraftaktiebolaget i skrivelse till styrelsen den 23 december 1931 anhållit att så snart som möjligt få utbekomma ytterligare ett lån å 800,000 kronor. I anledning därav anför vattenfallsstyrelsen bland annat följande:

Enligt förenämnda avtal utarrenderades till kraftbolaget två vattenfall i Lagan, nämligen dels Karseforsen om cirka 26 fallmeter, beläget omkring 20 km. från Lagans utlopp i havet, och dels Laholmsfallet om cirka 7.5 fallmeter, beläget mellan Karseforsen och havet cirka 5 km. nedom Karseforsen. Vid tiden för ingåendet av berörda avtal förelågo planer på att utbygga dessa båda vattenfall genom en enda kraftanläggning vid Karseforsen. Kraftbolaget har dock efter närmare utredningar kommit till det resultatet, att det vore lämpligast att utföra två kraftanläggningar, en vid vardera vattenfallet. Vid Karseforsen har redan utförts en kraftanläggning, vilken färdigställdes i början av år 1930. Arbetet med utförandet av kraftanläggningen vid Laholm påbörjades omedelbart därefter och beräknas vara slutfört under första hälften av år 1932. Byggnadskostnaden för sistnämnda kraftanläggning beräknas uppgå till cirka 4.5 miljoner kronor.

Utarrenderingen till kraftbolaget av förenämnda båda vattenfall gäller till och med den 30 juni 1967 men skall under vissa förutsättningar förlängas att gälla till och med den 30 juni 1982. Arrendeavgiften utgör 173,500 kronor per år. Härjämte har stipulerats, att kraftbolaget är pliktigt att tillhandahålla kraft för elektrifiering av statsbanorna inom södra Sverige till ett pris, som, därest icke annan överenskommelse kan träffas, skall utgöra kraftbolagets självkostnad för kraftens tillhandahållande. Efter arrendetidens slut är vattenfallsstyrelsen berättigad att inlösa de utförda kraftanläggningarna, varvid inlösningssumman skall bestämmas i enlighet med vissa i avtalet angivna normer.

I enlighet med av riksgäldskontoret gjord beräkning belöper sig räntan å det redan utlåmnade lånet om 4.7 milj. kronor till 4.85 %. Lånet skall vara slutamorterat den 1 april 1967. Inbetalningarna å lånet göras direkt till riksgäldskontoret genom riksbanken i Malmö.

Det föreligger icke någon direkt skyldighet för kronan att redan under år 1932 utgiva nu ifrågavarande lån om 800,000 kronor. Anmälan om det samma skall nämligen göras minst ett år i förväg, men definitiv framställning om lånets utbekommande har gjorts av kraftbolaget först den 23 december 1931. Emellertid har kraftbolaget anhållit, att lånet skall utlämnas så snart ske kan, eftersom kraftbolaget i det närmaste redan utfört kraftanläggningen vid Laholm. Vidare kan påpekas, att ur kreditsynpunkt det torde vara svårt för kraftbolaget att på annat håll erhålla lån mot in-teckning i sagda vattenfallsrätt såsom hypotek, enär vattenfallsrätt är ett föga använt rättsinstitut, för vilket vanliga kreditgivare stå främmande. För kronans del såsom ägare av marken och med rätt att verkställa inlösen av de uppförda byggnaderna synes dock sådan in-teckning fullt betryggande. Enligt vad från riksgäldskontoret meddelats skulle årliga räntan å det nu begärda lånet utgöra 4.74 procent. Beträffande lånevillkoren i övrigt får vattenfallsstyrelsen föreslå huvudsakligen samma bestämmelser som stadgats i Kungl. Maj:ts brev den 5 april 1929 rörande förenämnda lån av 4,700,000 kronor med de mindre ändringar, som möjligen betingas av att kraftbolaget för Laholmsfallets utbyggande redan nedlagt kostnader, som avsevärt överstiga låne-

summan, samt lånebeloppet sålunda skulle kunna på en gång utbetalas under år 1932. Någon bestämmelse om att lånet kan uppsägas, ifall anläggningen vid Laholm icke före viss tidpunkt vore färdigställd, synes enligt vattenfallsstyrelsens åsikt icke heller erforderlig.

På grund av vad sålunda anförts hemställer vattenfallsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte hos pågående riksdag göra framställning om bemyndigande för riksgäldskontoret att ställa till vattenfallsstyrelsens förfogande ett belopp av 800,000 kronor att av styrelsen lyftas för utlämnande av lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget i överensstämmelse med bestämmelserna i §§ 36 och 37 i avtalet den 1 och den 4 mars 1927 mellan vattenfallsstyrelsen och bolaget, med skyldighet för styrelsen att, i den mån lånebeloppet jämte ränta till styrelsen återbetalades, avlämna redovisning till riksgäldskontoret. Därjämte anför vattenfallsstyrelsen att, därest Kungl. Maj:t så funne lämpligt, lånebeloppet skulle kunna utgå av de medel, som styrelsen skulle för år 1931 avsätta till sin förnyelsefond genom deposition hos riksgäldskontoret.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava i yttrande den 5 februari 1932 förklarat sig icke hava något att erinra mot att förenämnda belopp, 800,000 kronor, på sätt vattenfallsstyrelsen hemställt ställes till styrelsens förfogande för utlämnande av det begärda lånet. Därjämte hava fullmäktige uttalat, att, därest Kungl. Maj:t skulle anse lämpligare, att lånebeloppet utginge av de medel, som vattenfallsstyrelsen för år 1931 skulle avsätta till förnyelsefond, intet hinder från riksgäldskontorets sida mötte att anlita denna utväg.

Riksräkenskapsverket har i utlåtande den 8 februari 1932 anfört:

Vattenfallsstyrelsens föreliggande framställning har icke givit riksräkenskapsverket anledning till annan erinran än att lånebeloppet bör redovisas över budgeten och i likhet med tidigare av staten till kraftaktiebolaget utlämnat lån bestridas från fonden för låneunderstöd.

Vid bifall till framställningen om utlämnande av nu ifrågavarande lån bör följaktligen för ändamålet hos riksdagen äskas ett anslag till kapitalökning å fonden för låneunderstöd å 800,000 kronor, att täckas av lånemedel.

Vattenfallsstyrelsens alternativa förslag att låta lånebeloppet vid sidan av budgeten utgå av de medel, som vattenfallsstyrelsen skall för år 1931 avsätta till sin förnyelsefond genom deposition hos riksgäldskontoret, finner riksräkenskapsverket ur budgetteknisk synpunkt principiellt oriktigt. Något avgörande skäl av praktisk art att beträffande nu omhandlade lån frångå det tidigare tillämpade förfarandet föreligger ej heller.

Av det i förenämnda avtal stadgade högsta statslånebeloppet för utbyggnad av Karseforsen och Laholmsfallet, 5,500,000 kronor, har Sydsvenska kraftaktiebolaget såsom nämnts erhållit 4,700,000 kronor. Kraftverksanläggningen vid Karseforsen har numera färdigställts och tagits i bruk; anläggningen vid Laholm är i det närmaste fullbordad. I enlighet med avtalet torde bolaget böra komma i åtnjutande av ytterligare lån till återstående belopp, 800,000 kronor. Ehuru bolaget icke jämlikt därom i avtalet intagen bestämmelse anmält sin önskan om lånets utbekommande ett år i förväg, vill jag på de av vattenfallsstyrelsen anförda skälen tillstyrka, att bolaget redan nu erhåller det nya lånet. Villkor och bestämmelser för åt-

Departements-
chefen.

njutande av detta lån torde böra stadgas i enlighet med vad vattenfallsstyrelsen föreslagit.

Lika med riksräkenskapsverket anser jag att för ändamålet bör såsom skedde beträffande det år 1929 beviljade lånet anvisas anslag å riksstaten under utgifter för kapitalökning och rubriken fonden för låneunderstöd. Anslaget torde böra utgå av lånemedel och möjlighet beredas bolaget att lyfta lånebeloppet redan före ingången av budgetåret 1932/1933. Då något belopp för ifrågavarande ändamål icke beräknats i årets statsverksproposition, torde den i förslaget till riksstat för budgetåret 1932/1933 under rubriken »E. Lånemedel» upptagna inkomstposten »Övriga lånemedel» böra höjas med motsvarande belopp.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels såsom ytterligare lån till Sydsvenska kraftaktiebolaget för utförande av kraftverksanläggning vid Karseforsen-Laholmsfallet, att utgå på villkor, som Kungl. Maj:t äger fastställa, för budgetåret 1932/1933 under utgifter för kapitalökning och under rubriken »Fonden för låneunderstöd» anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av..... kronor 800,000;

dels ock höja den i förslaget till riksstat för budgetåret 1932/1933 under rubriken »E. Lånemedel» upptagna inkomstposten »Övriga lånemedel» med motsvarande belopp.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Nils Hellenius.